

A HŐSI IDŐK KRÓNIKÁSA

Beszélgetés
Matheika Jánosnéval

Nip 1968. júli 21.

Tudom, hogy az 6 élete is összeforrott a munkásmozgalommal. A párt katonájaként végzett legális és illegális munkát Fiumében, Olaszországban, Bécsben és Romániában, ahol börtönbe is zárták ezért. Regényes életútja eseményekkel, történelmi mérföldkövekkel bővelkedik. Am ahogy könyvekkel telt lakásán beszélgetünk, Matheika Jánosné nem magáról mesél. Elénk, fiatalos tekintete a múltba réved, s nővérét emlegeti.

— Ő, ismert nevén Vujovics Erzsébet, az őszirózsás forradalom idején egyetemi hallgató volt. Tőle kaptam először marxista tárgyú könyveket, s a Galilei-kör kiadványait. Amikor tizennyolcban a Népszava előtt történt tüntetés után lefogták a kommunista párt vezetőit, mint alapító tag, felkereste Bolgár Eleket, és felajánlotta: elrejt néhány bajba jutott elvtársat náluk, a kórházban. Megbeszélték, egy este az illető egy bizonyos utcába érkezik konflissal, kezében újság lesz. Minden a legnagyobb rendben történt. A férfi papírait ennyit árultak el: Krauze János. De bent a kórházban kiderült: Szamuely Tibort mentette meg.

— Ez veszélyes tett volt.

— Igen. Számíthattak arra, hogy a rendőrség keresi Szamuelyt, hiszen a polgári demokratikus kormányzat akkor üldözöbe vette a párt tagjait. Egy éjszaka Erzsébet és Szamuely az orvosi szobában beszélgetett, amikor nővérem óvatosságot nemzét hallotta meg. Azt hitte, a rendőrség. Hirtelen kilépett az ajtón és két katonába ütközött. Azok megijedtek, és suttogva kérték, ne árulja el őket. Erzsébet a

(Jentetics László felvétele)

falra pillantott, s ott a párt legíríssebb plakátját láthatta. Nevetve kérdezte: sokat ragasztottak-e?

— Hajja, teli van a város — volt a válasz. A párt bizonyította, hogy bár veszteségei nagyok voltak, mégis él, jelen van mindenütt.

A polcokon magyar és idegen nyelvű könyvek sokasága. Az asztalon teleírt jegyzetfüzetek. Anyagok, adatok Matheika Jánosné készülő memoárjaihoz. Hosszú újságírói múlt áll mögötte, s a Párttörténeti Intézet őt kérte meg, írjon visszaemlékezést férjéről és Molnár Renéről. A feladat nehéz, hiszen írásos anyag kevés maradt. Az emlékek tárházából kell merítenie. De emlék, megrázó történet bőven akad. Talán a legszívemarkolóbb közülük, amikor férjét, a váci direktórium oktatási vezetőjét és katonai vadbiztosát a fehérterror halálra ítélte.

— Nemcsak elítélték, hanem tizedmagával puszcacsó elé is állt. Egy go-

lyó a szíve fölött járta át, egy lövést pedig az arcába kapott. Hajnal felé tért magához. Erős szervezete nem engedte elpusztulni. Kínkeservesen kiszabadította kezét a bilincsből, és menyasszonya házához támoltygott. A sok vérvesztéségtől ott összeesett. Amikor orvost hívtak hozzá sietve, az orvos azt válaszolta, csak hatósági személlyel hajlandó eljönni. Ekkor a román megszálló csapatokkal érkezett orvos kezelte a sebet. Aztán egy óra múlva börtönbe szállították a lázas önkivételben szenvedő kommunistát. A börtönben örök katonák, tisztek kínozták. De kibírta a megpróbáltatásokat. A Szovjetunió végül is cserefogolyként kiváltotta rabságából és Moszkvába, megismerkedésünk városába érkezett.

Az asztalon telefon cseng. Félbeszakítja a történet fonalát, amelyet érdeklődéssel keresünk meg majd az elkészült írás lapjain.

Esztergomi László